

Valsts prezidenta Egila Levita runa Vestfālenes miera balvas pasniegšanas reizē Minsterē, Vācijā

Publicēts pirms vairāk nekā 3 gadiem

Publicēts: 28.08.2021.

Valsts prezidents Egils Levits šodien Vācijas pilsētā Minsterē piedalījās prestižās Vestfālenes miera balvas pasniegšanas ceremonijā, kur tika aicināts sacīt cildinājuma runu jeb tā saukto *Laudatio* uzrunu balvas laureātiem – bijušajam Grieķijas premjerministram Aleksim Cipram un Ziemeļmaķedonijas prezidentam Zoranam Zaevam par ieguldījumu 2018. gada 12. jūnija Prespas līguma noslēgšanā, ar kuru tika izbeigtas ieilgušās pretrīnības starp kaimiņvalstīm Grieķiju un Ziemeļmaķedoniju.

“Pretrīnību centrā bija Ziemeļmaķedonijas Republikas nosaukums, un strīda saknes sniedzās reģiona vēsturē un tajā dzīvojošo tautu identitātē. Prespas līgums strīdu pacēla citā līmenī, uz atšķirīgajiem uzskatiem par valsts nosaukumu un tās vēsturi paraugoties no jauna skatupunkta, kas tagad ļauj draudzīgi sadzīvot Grieķijas un Ziemeļmaķedonijas tautām. Līgums sagatavoja Ziemeļmaķedonijas iestāšanās ceļu NATO un perspektīvā – arī Eiropas Savienībā.

Pēc Ziemeļmaķedonijas iestāšanās NATO tagad ir pienācis laiks ielikt savā vietā pēdējo puzzles daļiņu, proti, rast galīgo skaidrību par Rietumbalkānu nākotni Eiropā. Šis uzdevums būs Eiropas Savienības ticamības pārbaude. Es gribu izteikt novēlējumu, lai Prespas līgums kalpotu par mēraklu un pamudinājumu, lūkojot paveikt šo lielo uzdevumu,” uzsvēra E. Levits.

Valsts prezidenta Egila Levita runa Vestfālenes miera balvas pasniegšanas reizē Minsterē, Vācijā

I

Godājamie laureāti!

Dāmas un kungi!

Vācijas Federatīvā Republika, Minsteres pilsēta un Vestfālenes un Lipes ekonomiskās attīstības biedrība ir nolēmušas īsā laikā divkārt pagodināt Latviju. Pirmkārt, 2018. gadā pasniedzot Vestfālenes miera balvu manai valstij Latvijai kopā ar tās divām Baltijas kaimiņvalstīm Igauniju un Lietuvu. Šī nu ir otra reize, proti, Jūs esat uzticējuši Latvijas valsts galvai to godu un atbildību teikt runu, lai godinātu Ziemeļmaķedonijas Republikas prezidentu Zoranu Zaevu, kā arī bijušo Grieķijas Ministru prezidentu Aleksi Cipru, viņiem šodien saņemot Vestfālenes miera balvu.

II

Man ir arī tīri personisks prieks atkal būt Minsterē. Pirms 49 gadiem, toreiz 17 gadu jauns vīrietis, kura ģimene no PSRS okupētās dzimtenes bija nokļuvusi Vācijā, es šeit, Minsteres Latviešu Ģimnāzijā, saņēmu vācu ģimnāzijas beidzēja diplomu. Vēl pēc desmit gadiem es kā skolotājs Latviešu Ģimnāzijā mācīju politiku un vēsturi. Vēsturiskā un vienlaikus jauneklīgā universitātes pilsēta Minstere ar Latviešu Centru un Latviešu Ģimnāziju toreiz trimdas latviešiem bija sava veida Latvijas galvaspilsēta.

III

Minstere ir daudzpusīga, un tā piedāvā augstu dzīves kvalitāti. Tomēr vēsturiski tā ir, pirmkārt, Vestfālenes miera pilsēta. Šodien mēs šeit, Minsterē, godinām divus Eiropas valstsvīrus. Viņus lielais veikums ir 2018. gada 12. jūnija Prespas līguma noslēgšana, ar kuru tika izbeigtas ielgušās pretišķības starp kaimiņvalstīm Grieķiju un Ziemeļmaķedoniju. Pretišķību centrā bija Ziemeļmaķedonijas Republikas nosaukums, un strīda saknes sniedzās reģiona vēsturē un tajā dzīvojošo tautu identitātē. Prespas līgums strīdu pacēla citā līmenī, uz atšķirīgajiem uzskatiem par valsts nosaukumu un tās vēsturi paraugoties no jauna skatupunkta, kas tagad ļauj draudzīgi sadzīvot Grieķijas un Ziemeļmaķedonijas tautām. Līgums sagatavoja Ziemeļmaķedonijas iestāšanās ceļu NATO un perspektīvā – arī Eiropas Savienībā.

Kura gan būtu vēl piemērotāka vieta tam, lai godinātu divus valstsvīrus, kas ielikuši stabilus un ilgstošus līgumiskus pamatus divu kaimiņvalstu labām attiecībām, kā Minstere un šī zāle, kurā pirms 373 gadiem tika noslēgts Vestfālenes miera līgums? Toreiz ar Vestfālenes miera līgumu tika izbeigts Trīsdesmit gadu karš Vācijā un Astoņdesmit gadu neatkarības karš Nīderlandē. Karadarbība bija ielgusi vairāku paaudžu garumā un izpostījusi lielu daļu Eiropas. Galvenais Vestfālenes miera līgumā bija tas, ka ar to tika iedibināta jauna starptautiskā kārtība Eiropā. Jauna kārtība, kas balstījās uz suverēnu valstu līdztiesību. Kā jurists varu sacīt, ka līdz ar to tika ielikti droši pamati jaunam starptautisko tiesību un valsts tiesību laikmetam – modernas valsts, suverēnas nacionālas valsts laikmetam.

Vestfālenes miera līgums iedibināja jaunu miera kārtību. Lai gan tagad robežas ir citur nekā toreiz, tomēr Eiropa un tās politiskā karte bez Vestfālenes miera līguma nav iedomājama. Vestfālenes miera līgums noteica jaunu veidu, kā valstīm attiekties citai pret citu. No šī jaunā veida, proti, no visu valstu starptautiski tiesiskās suverenitātes un vienlīdzības, mēs joprojām gūstam labumu.

Šie pirmo reizi 1648. gada Vestfālenes miera līgumā deklarētie principi joprojām ir starptautiskās miera kārtības pamatā. Šie paši principi ir arī 1945. gada ANO Hartas pamatā.

Kaut gan šodien, gandrīz četrus gadsimtus vēlāk, suverēnas valsts nozīme gan lokāli, gan starptautiski ir pamatīgi izmainījusies, tomēr Eiropā suverēnā valsts nacionālās valsts veidolā, ko papildina un pilnveido Eiropas Savienība un citi pārnacionāli veidojumi, ir un paliek katras nācijas fokusā, un tieši tā ir demokrātijas izpaušanās vieta un kodols.

Domājams, ka politiķi un karavadoņi, kas piedalījās tā laika sarunās, neapzinājās sekas, kādas būs viņu lēmumiem vēl gadsimtiem ilgi. Tomēr viņi sajuta visu karā iesaistīto pušu pārgurumu, jo karš nevienai pusei nespēja dot apmierinošu iznākumu.

Viņi bija gatavi atteikties no savām interesēm, daļēji pat sāpīgā veidā. Taču jaunais miers, pēc vairāku desmitgažu postījumiem un kara, šķita labāks un vēlamāks.

Ir labi kompromisi un ir slikti kompromisi. Labam kompromisam beigās nav zaudētāju, tikai ieguvēji. Iedibinot jaunu, augstāku kārtību, vecās interešu sadursmes izzūd, paverot ceļu kādreizējo pretnieku auglīgai sadarbībai. 1648. gada Vestfālenes miera līgums vēsturiskā skatījumā bija labs kompromiss, no kā vēl gadsimtiem vēlāk jūtam ieguvumus.

IV

Ja Vestfālenes miera gadījumā bija jārod izlīdzinājums cīņā par politisko varu, ekonomiskām un militārām interesēm, tad Prespas līguma gadījumā interešu pretrunas bija citādas. Priekšplānā bija kultūras atšķirību dēļ dažādie vēstures un tagadnes redzējumi. Zināmā mērā līdzsvarot varas politiku ir vieglāk, nekā līdzsvarot dažādus viedokļus par vēsturi un pasauli kopumā. Kad atšķiras pasaules redzējumi, tad lieta ir daudz sarežģītāka, jo dažādos uzskatus ir grūti salīdzināt. Tā teikt, trūkst kopīgās „valūtas”.

V

Mums derētu vienmēr apzināties, ka mūsu pašu pasaules redzējums, kas veidojies vēstures un tagadnes ietekmē, var atšķirties no mūsu kaimiņu redzējuma. Tas attiecas gan uz atsevišķu cilvēku, gan uz veselām nācijām. Ikviens cilvēks savas izcelsmes, audzināšanas un pieredzes dēļ piedzīvo pasauli citādā veidā. Tā kļūst redzama ikviena cilvēka unikālitate. Bet arī nāciju vēsturiskā pieredze atšķiras. Piemēram, mums, latviešiem, ir citāds vēsturisko notikumu un attīstību redzējums nekā mūsu šīs dienas saimniekiem, vāciešiem.

VI

Tieši tāds bija ceļš, ko jūs, dārgie laureāti, veicāt, lai noslēgtu Prespas līgumu. Jūs to, kas abām jūsu valstīm ir kopīgs, vērtējāt augstāk par pretiltībām, kas jūs šķīra. Rezultāts ir taisnīgs, labs kompromiss. Augstākais līmenis, ko Jūs kopīgi atradāt, ir Eiropas līmenis. Abas valstis, kuras jūs pārstāvat, ir Eiropas valstis. Eiropas valstis – tas nav tikai ģeogrāfisks vai politisks jēdziens. Un tās nav tikai Eiropas Savienības dalībvalstis. Tās ir visas demokrātiskās valstis Eiropā, kuras vieno vēstures un kultūras saites, kā arī griba kopā veidot nākotni šajā mūsu pasaules reģionā.

Jūs, dārgie laureāti, ar Prespas līgumu esat parakstījuši ne tikai juridisku dokumentu, bet gan problēmai, kas traucēja abām jūsu valstīm un visam reģionam, raduši patiesi eiropisku atrisinājumu. Ceļš uz šo atrisinājumu bija garš un ērkšķiemkaisīts.

1995. gadā, parakstot pagaidu līgumu, tā parakstītājus vēl sauca par „vienas puses pārstāvjiem” un „otras puses pārstāvjiem”, izvairoties no nāciju nosaukumu minēšanas līguma tekstā vai uzskaitījumos. Tagad, pēc divdesmit sešiem gadiem, kad jūs esat šo vēsturisko līgumu noslēguši, ļaujiet man jūs saukt vārdos, Aleksi un Zoran, un vairs ne par „vienas puses pārstāvi” un „otras puses pārstāvi”.

VII

Līguma trešais vadmotīvs ir Eiropa. Eiropa kā kopīgā politiskā, ekonomiskā un kultūras telpa, kurā mūsu valstis un nācijas sadzīvo mierīgi un auglīgi, kopā veidojot nākotni. Neapšaubāmi, līgumam ir fundamentāla nozīme abām nācijām, kas ir tā dalībnieces – Grieķijai un Ziemeļmaķedonijai. Taču šim līgumam ir arī pozitīva ietekme uz visām Eiropas nācijām, tajā skaitā uz manu dzimto Latviju, jo ar to apsīka mokoši garo pretiltību avots, kas urdzēja divu mūsu kontinenta valstu attiecībās, negatīvi ietekmējot mūsu reģiona politisko un ekonomisko situāciju, kā arī drošību.

Prespas līgums deva zaļo gaismu Ziemeļmaķedonijas iestājam NATO pēc diviem gadiem. Līdz ar to tika stiprināta visu laiku veiksmīgākā aizsardzības alianse, kā arī mūsu Eiropas drošība.

Pēc Ziemeļmaķedonijas iestāšanās NATO tagad ir pienācis laiks ielikt savā vietā pēdējo puzzles daļiņu, proti, rast galīgo skaidrību par Rietumbalkānu nākotni Eiropā. Šis uzdevums būs Eiropas Savienības ticamības pārbaude. Es gribu izteikt novēlējumu, lai Prespas līgums kalpotu par mērķu un pamudinājumu, lūkojot paveikt šo lielo uzdevumu.

VIII

Dārgais Aleksi, dārgais Zoran!

Jūs dialoga ceļā un dāsnuma garā vienojāties par tādu risinājumu, no kura iegūst visi. Tas ir jūsu lielais veikums savu nāciju un visas Eiropas labā. Jūs pastāvējāt uz objektīvu kritēriju ievērošanu un sarunājāties par galveno. Jūs tiecāties pēc rezultāta, kas atbilstu standartiem, un to arī sasniedzāt. Jūs kopā argumentējāt un bijāt atvērti arī pretējās puses argumentiem. Jūs vadījāties no saprāta, nevis no nesaprātīga spiediena. Tieši tādām jābūt principiālām sarunām. Tādējādi jūs esat parādījuši piemēru, kas radis sekotājus Balkānos un arī plašāk.

IX

Godājamie laureāti, godājamais prezidenta kungs, dāmas un kungi!

Šeit, Minsterē, pirms 373 gadiem tika iedibināta toreiz jaunā starptautisko tiesību kārtība, kuras pamatā ir visu valstu suverenitāte un vienlīdzība. Šie principi, kas ierakstīti arī ANO Hartā, joprojām bez ierunām ir spēkā. Tie veido pamatu pasaules mieram. Tomēr mēs apzināmies, ka daudzas problēmas, ar kurām saskaramies 21. gadsimta pasaulē, kā arī tuvākās nākotnes izaicinājumi, vairs neapstājas pie valstu robežām.

Visbeidzot vēlos atgādināt Kofi Anana teiktos vārdus šeit pat, Minsterē, saņemot šo balvu. Viņš toreiz sacīja, ka nacionālā suverenitāte „vairs nav tikai valstu privilēģija, bet arī atbildība uzlabot savas tautas dzīvi“. Beigu beigās nāciju un visas starptautiskās sabiedrības labklājībai izšķirīgi svarīgi ir tas, kā mēs lietojam savu valstu suverenitāti.

Jūs, Aleksi Cipras kungs un Zoran Zaevas kungs, pārstāvēdami savas suverēnās valstis, esat radījuši noturīgu pamatu labām kaimiņattiecībām starp jūsu nācijām, tādējādi paveicot lielisku darbu. Par šo jūsu suverēno rīcību jums pienākas Vestfālenes miera balva.

Paldies!

Saistītas tēmas

[Ārlietas](#) [Egils Levīts](#)

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-runa-vestfalenes-miera-balvas-pasniegšanas-reize-minstere-vacija>